

ALBERTO BARANDIARAN

Hekimen, urrats estrategikoa

Bi urteko lanaren ondoren, ahots bateratua erakusteko eta indar handiagoa lortzeko apustua egin dute euskal hedabideek, elkarte batean bilduta. Pauso estrategikoa da, hainbat arrazoiengatik. Alde batetik, urratsa egin dutenengatik da garrantzitsua: euskal prentsa hezurmamitzen duten hedabide gehienak elkartu dira Hekimen plataforman, bide berriak urratzeko. Bestetik, uneagatik da garrantzitsua. Hedabideen arloa ez da duela bost edo hamar urtekoa, eta ez da inoiz berriro izango. Asko dira diru laguntzen beherakadaren ondorioz itota dauden egunkari, aldizkari eta herri komunikabideak, eta gehienak, gainera, erronka digitalaren aurrean norabidea asmatu nahian ari dira buru belarri: bost urte barru zer toki egongo da, Internetetik kanpo, prentsarako, irratien dako, telebistarako? Dena irentsiko duen tsunamia dator, edo gizartean sustrai sendoak dituzten komunikabideek eutsiko diote? Handiek gobernatuko dute hobeto itsasontzia, edo txikiek? Euskarak lortuko du tokia egitea digitalitatearen eremu aske eta askotarikoan? Nondik etorriko dira ezinbesteko diru sarrerak? Galdera asko daude, eta lanak pilatu zaizkie berez indar eta baliabide gutxiko komunikabide txiki askori. Bakarka, zaila izango da irteera topatzea.

Ez da erraza komunikabideak batzea. *Stricto sensu*, komunikabideak hobe gehiegi nahasten ez badira, pluraltasuna, aniztasuna eta koloretasuna gordetze aldera. Azken bi urteotan egin diren bileretan hain zuzen ere bakoitzaren txikitasuna nola errespetatu izan da mintzagai nagusia. Behin hori ziurtatuta, gainerako arazoak identifikatzea ez da oso zaila izan:

sektoreak ezinbestekoak dituen diru laguntzak nola ziurtatu; publizitate instituzionalari nola eragin; berrikuntza nola sustatu; sinergia indar sortzaile nola bilakatu. Azaro amaierako agerraldi publikoan, hedabideetako ordezkariak ezinbestekotzat jo zuten komunikabide esparru indartsua; normalizazioari begira, administrazioaren eta hezkuntzaren alorretan egin behar diren ahaleginak bezain ezinbesteko. Baina, horra kezka: arlo publikoan eta irakaskuntzan baliabide ugari jarri dira azken hogeita hamar urteotan. Hedabideetan, berriz, ez. Zehatzago esanda: hedabide ez publikoetan, ez.

Beraz, epe motzerako proiektuen artean dago Eusko Jaur-laritzarekin eta Arabako, Gipuzkoako eta Bizkaiko diputazioekin osatutako lan mahaia egonkortu, sendotu eta hari etekinak ateratzea. Epe ertainerako helburuak, berriz, Hedabideen Behatokia sortzea, sektorea egituratzea eta sektorea bera estrategikotzat har dezatela lortzea.

Honaino, asmoak. Baina fokua pixka bat urrunduz gero, distantzia hartuta, ez da zaila ondorioztatzea urrats hori euskalgintzan orokorrean gertatzen ari den gogoetaldiaren barruan dagoela, eta beste dimentsio handiagoa eta soko-nagoa daukala, garai berri baten oihartzuna dakarrelako. Gauzak berriro aztertu, hausnarketa pausatua egin eta, se-guru asko, indarrak biltzeko aroa datorrelako.

Hogeita hamar urte. Hori da, gutxi gorabehera, euskalgintzaren bigarren aroak iraun duena. Ikastolen sorrerak eta euskara batuaren onarpenak osatu zuten lehen aldia, 60ko eta 70eko hamarkadetakoa. Kemen eta ilusio handiko garaia izan zen. Hurrengo hiru hamarkadak, ia gaur arte, hedabideak sortzen, administrazioa euskalduntzen, euskarazko irakaskuntza zabaltzen eta helduak alfabetatzen joan dira. Hor egindako lanari fruitua ateratzeko ordua da; orain, erabilera da erronka.

Hedabideek elkarrekin bidea egiteko gogo hori bazter gut-tietan egiten ari den hausnarketaren barruan ulertu behar da. Komunikabideen rola ezinbestekoa da elkarren berri zabal-tzeko, ikuskerak finkatzeko, komunitatea trinkotzeko eta

munduari leihoak zabaltzeko. Berez erdal munduarentzat ikusezina eta ezezaguna dena ikusgarri egitea da euskal hedabideen funtsezko zereginetako bat, eta, euskalgintzaren hirugarren arorako, behar hori are garrantzitsuagoa izango da.

Komunikazioaren jarioa inoiz baino handiagoa da gaur egun, norabide askotakoa, gero eta ugariagoa, gero eta aberatsagoa eta gero eta askeagoa. Eta, paradoxikoa badirudi ere, hedabideetan zehar korrituko du horrek guztiak. Hedabideen rola ez dago zalantzan, komunikazioa ez delako sare sozialetara mugatuko, eta hiztun komunitateen arteko harreman oro ez delako digitala izango. Sare sozialek hedabideetatik edaten jarraituko dute, eta, ondorioz, hedabideetako informazioa inoiz baino partekatuagoa, zabalduagoa eta, horregatik, irakurriagoa, entzunagoa eta ikusiagoa izango da. Baina hor asmatu beharra dago. Eta badirudi zentzuzkoa dela, noiz eta mundu osoko hedabideak eta kazetariak norbere buruari «zer egin?» galdezka ari direnean, bada hemen biltzea. Estrategiak pentsatzeko, bideak adosteko eta aurrera egiteko. Kasu honetan, indarrak batzea beste biderik ez baita aurreikusten. Hurrengo hamarkadetan erabiliko den euskararen nolakoa eta zenbatekoa hedabideetan eta sare sozialetan erabakiko delako.

EITBk 30 urte

Hogeita hamar urteko epe hori bera eduki du euskal irratia telebista publikoak garatzeko. Urteurren borobila da, eztabaida eta iritzi truke handi samarra sortu duena haren sorreraz, zereginaz, rolaz eta etorkizunaz.

Berrian, esaterako, hainbat elkarrizketa, analisi eta mahai ingururen bidez jorratu dute urteurrena. Esandakoen artean, Arantxa Iturbe kazetariak botatakoa, alegia euskal irratia publikoak asmatu duela komunikabide handiago eta botere-tsuagoen ondoan bizirik irauten eta entzule komunitate leiala sortzen, baina ez horiei imitatzeari uzten, txiki izatearen onurak sinesten, eta gazteenak erakartzen.

Josu Amezaga EHUKo kazetaritza irakaslearen ustez, euskararen normalizaziorako bidean ETBk egindako ekarpena «egin zezakeena baino txikiagoa» izan da, baina Pello Sarasola ETBko eduki zuzendariak kontrakoa defenditu du: telebista publikoa euskararen garapenaren motorra izan dela.

Horixe da askatu gabeko korapiloa, eztabaidaren mamia: zer parte hartze izan du, zeri eragin dio, nola jokatu du berez euskara sustatzeko jaio zen hedabide publikoak euskararen normalizazioan? ETB2 indartsu eta ETB1 ez horren indartsuaren ereduari eutsi behar zaio aurrerantzean ere, edo ETB1en aldeko apustua egin behar da behingoz? Horretarako, ETB2 derrigorrez ahuldu beharra dago, hainbatek proposatu duten bezala? Beste era batera esanda, ETB2k zer ekarpen egin du herri honen hizkuntza normalizazioaren mesedetan?

Jose Inazio Basterretxeak oso grafikoki azaldu zuen hori guztia, esan zuenean ETB2k gaizki elikatutako bonsai bihurtu zuela ETB1, eta erakunde publikoaren arduradunek ulertu behar zutela euskaldunak hazi egin direla hogeita hamar urte hauetan, «atzean utzi ditugula panpinak eta mekanoak». Hau da, beste telebista mota bat behar dela. Aitor Zubero goitia HUHEZIKo irakasleak, bestetik, hedabide publikoak «diglosia zurkaizten» jarraitzeko tresna izateari laga behar ziola nabarmendu zuen. «Ez lituzkete euskaldunak gaztelaniaz berbetan jarri behar, populazio-sektore zabal bati hizkuntza-errealitate jakin bat ezkututzen eta monolinguismoan eroso bizitzeko makulua eskaintzen».

Jon Sarasuak euskal komunikabideen esparrua eta euskal irрати eta telebista publikoaren inguruko gogoetak lotu ditu. Eta erakunde autonomikoaren orain arteko monokultiboa amaitu beharra dagoela uste du, kontuan hartuta euskal hiztun komunitatearen barruan egon den pitzadura politikoa, gutxienez oinarrian, leundu daitekeela. Beste era batera esanda: egoera politikoak aukera handiagoak eskaintzen ditu adostasunak bilatzeko. Horregatik, euskal hedabide publikoaren baliabideak gizarte arloko beste hedabideen artean bana-

tzeko proposatu du Sarasuak. Hau da, eta bere hitzak erabiliz, «kate honen funtzioa esparru zabalago bateko rol-banaketan kokatu beharra dago».

Iritzi guztiak adituta, ondorio bat: ETB1 estrategikoa da euskararen biziberritzerako, eta ETB2ren aldean apustu handiagoa eskatzen du, baina ezin du orain arte diru laguntzetan izan duen monopolioarekin jarraitu, eta gizarte esparruko beste esperientzia eta ahalegin batzuekin partekatu behar du ahalegin publikoa. Gizarte alorreko hedabideek eskatzen dutena da, gutxi gorabehera. Adostasuna badagoela esan daiteke, beraz: etorkizunak denen artekoagoa izan beharko du. Jorratze garaiak amaitu dira, berriro ereiten has-teko unea da. Eta ereiteko unean, hobe taldetan.

San Fermin Ikastola eta Oinez: zertan ari gara?

Urriaren hirugarren asteburuan Iruñerriko Zizur Txikian ospatu zen Nafarroa Oinezek gogoetarako ertz bat baino gehiago utzi zuen. Ez zen beste Oinez bat izan, eta ikastolen elkarteko arduradunek ere badakite mugarri bat igaro zuela euskararen aldeko festak. Kezkarako motiboak utzi zituen ospakizun berez tristea izan zen.

San Fermin Ikastolak urte osoan zehar antolatutako egitarau oparoa gorabehera, egun txarra izan zen. Alde batetik, eguraldiak erabat zapuztu zituelako antolatzailleen asmoak. Bestetik, Nafarroako ikastolak ez zirelako oso fin ibili data-ri eusteko hartu zuten erabakiarekin, kontuan hartuta EAEko hauteskundeak egun berean zirela. Aldeko eta kontrako argudioak entzunda ere, ez dut uste erabaki hori berriro hartuko zutenik, milaka lagun berriz bisita galarazi zuelako hauteskunde egunak.

Tira, jende gutxi, eta eguraldi kaskarra. Hori gertatu da beste batzuetan ere.

Ez, kezagarria ez zen hori izan, aurreko asteetan eta ondoren ere, Oinez beraren aurka entzundako eta irakurri-tako iritziak baizik. Laburbilduz, esan daiteke San Fermin

ikastolaren aurkako kanpaina ez antolatua egon dela. Fun-tsean, argudio bat: ikastola aberatsa da Zizur Txikikoa, ez du diru beharrik. Beharrak Lodosan edo Tuteran daude, eremu ez euskalduneko ikastetxeen artean, eta horra begira egin behar dira ahaleginak.

Hain indartsua izan da marmarra, boikot moduko bat ere zabaldu zela hainbat girotan. Iruñerriko D ereduko hainbat ikastetxetako gazteen artean, behintzat, kontsigna egon zen: joan bai, baina gasturik egin gabe. Parranda bai, baina diru ekarpenik ez.

San Fermin Ikastolak Oinez bat behar duen edo ez ezta-baidagarria izan daiteke, nola ez, eta zalantzan jar daiteke non behar den diru hori gehiago, Irunberrin edo oso instalazio txukunetan 1.500 ikasle baino gehiago hartzen dituen ikastetxe bikainean. Baina, onartuta ere eremu erdaldunean euskarazko irakaskuntza nahi duten gurasoak zaindu eta mimatu behar direla, eta helburua behar lukeela euskarazko irakaskuntza Nafarroa osora zabaltzea, sinplekeria handi samarra da ez ohartzea Iruñerrian maila honetako ikastetxe bat edukitzeak zer garrantzia daukan. Ez ohartzea zer esan nahi duen urtero 1.500 ikasle euskarazko irakaskuntza punta-puntakoan matrikulatuta egoteak, non eta Iruñean, Nafarroako hiriburuan. Ez ohartzea euskararen biziberritzearen borrokan, neurri handi batean, hirietan jokatzen dela. Ez ohartzea Nafarroan, UPN-PP-PSN triangulu espainolista eta espainolzalearekin, ezin dela D eredia *versus* ikastola eztabaida sustatu. Faltsua delako. San Fermin Ikastola, gainerako ikastola guztiak bezala, D ereduko ikastetxe gehienak bezala, euskarazko irakaskuntza indartsu eta kalitatezkoa nahi duten gurasoek sortu zuten, eta haiiek bultzatu, sustatu eta eutsi egin diote, eta gaur egun ere hala jarraitzen dute, neurri handi batean. Inguru arrotz, eta, askotan, are-riotasun giroan. Ikastolak, eskola pribatuak? Nafarroan, ez. Nafarroan, gurasoen kooperatiba euskaltzaleak. Euskararen biziberritzerako, ezinbestekoak.¶